

**Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій**

НІКОН ДМИТРО ЄВГЕНОВИЧ

УДК 338(477):330:322

**АКТИВІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ РЕЦЕСІЇ**

**Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
та регіональна економіка**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Одеса - 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Причорноморському науково-дослідному інституті економіки та інновацій (м. Одеса).

- Науковий керівник** - доктор економічних наук, професор
ІРТИЩЕВА Інна Олександрівна,
Національний університет кораблебудування імені
адмірала Макарова,
завідувач кафедри менеджменту.
- Офіційні опоненти:**
- доктор економічних наук, доцент
БУЛЮК Віталій Вікторович,
Херсонська обласна рада,
заступник голови;
 - кандидат економічних наук,
ПОПАДИНЕЦЬ Назарій Миколайович,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені
М.І. Долішнього НАН України,
старший науковий співробітник відділу
регіональної економічної політики.

Захист відбудеться **12 червня 2019 р. о 13³⁰ годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал.

Автореферат розісланий **10 травня 2019 р.**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах економічної рецесії ключовими завданнями управління на всіх рівнях виступає пошук додаткового капіталу та забезпечення найбільш ефективного використання обмежених ресурсів, що мають виняткове значення для стабілізації економіки, виходу з кризи та переходу до сталого зростання економічних систем. Досвід розвинених економік свідчить, що саме інвестиції у пріоритетні сфери економіки та розвиток людського капіталу є базовими імперативами не тільки стабілізації економічної та соціальної ситуації, а також вагомими домінантами конкурентоспроможності національної економіки в умовах переходу до нових технологічних укладів.

З огляду на сучасне економічне становище та занадто низький рівень інвестиційно-інноваційних процесів задля забезпечення стабілізації й переходу національного господарства на шлях сталого розвитку, надзвичайно пріоритетним завданням стає формування дієвої системи стратегічного управління інвестиційно-інноваційними процесами. Адже, наявні проблеми інноваційного розвитку, що зумовили значне технологічне відставання нашої країни від розвинутих економік, зумовлені насамперед неефективною державницькою політикою, відсутністю чітких стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку окремих галузей та секторів економіки, відповідних інституційних механізмів фінансового, правового, інформаційного й кадрового забезпечення інноваційного інвестування на всіх рівнях.

Виходячи із цього, потребує додаткового дослідження концепт активізації інвестиційно-інноваційних процесів в умовах рецесії.

В економічній сфері дослідженням проблем розвитку інвестиційних процесів присвячені праці зарубіжних дослідників, серед яких: І. Бланк, С. Шумилин, В. Аньшин, А. Швецов та інші, а також праці вітчизняних вчених: М. Єрмошенко, В. Борейко, В. Булюк, С. Войт, О. Войтик, Н. Мазій, Т. Майорова, В. Крук, Я. Шевчук, В. Лагодієнко, та інших. Питаннями дослідження інноваційної активності займалися І. Іртищева, ЛМ. Малік, Л. Мармуль, Ю. Хвесик, В. Папп, Н. Попадинець та інші.

Однак різноманітні оцінки теоретико-методичного та прикладного характеру процесу активізації інвестиційно-інноваційних процесів потребують подальшої розробки та систематизації. Враховуючи здобутки попередніх дослідників, все одно потребують вдосконалення теоретичні та прикладні напрацювання в сфері управління інвестиційно-інноваційними процесами в умовах рецесії. Актуальність зазначених проблем зумовила вибір теми дослідження, його мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у межах наукового проекту Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій "Інноваційне управління соціально-економічними системами: держава, кластер, регіон" (номер державної реєстрації 0116U002332). Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад дослідження процесу активізації інвестиційно-інноваційних процесів в умовах рецесії на основі оцінювання міжрегіональних

диспропорцій щодо залучення інвестицій та впровадження інновацій в умовах динамічного макроекономічного середовища.

Результати наукових пошуків, розроблені та систематизовані теоретико-методичні положення й висновки дисертаційного дослідження відповідають тематиці науково-дослідних робіт Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, зокрема темі: «Сталий розвиток України та її регіонів в умовах посилення інтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 01150001493).

Мета й завдання дослідження. *Метою дослідження є формування концептуальних засад та розробка теоретичних і прикладних основ процесу активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах рецесії.*

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- узагальнити теоретичні підходи до розкриття сутності, інституційних важелів та факторів активізації інвестиційно-інноваційних процесів;
- дослідити теоретичний концепт впливу рецесії на регіональні інвестиційно-інноваційні процеси;
- систематизувати методичні підходи до оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості регіонів;
- здійснити кореляційно-регресійний аналіз інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці та їх залежність від економічного зростання;
- провести структурно-динамічний аналіз інвестиційно-інноваційних процесів в умовах рецесії;
- обґрунтувати науково-методичні підходи до оцінювання міжрегіональних диспропорцій щодо залучення інвестицій та впровадження інновацій в умовах динамічного макроекономічного середовища;
- здійснити порівняльний аналіз інвестиційно-інноваційного середовища та ефективності реалізації інвестиційно-інноваційних процесів у регіонах України;
- провести секторальний аналіз інвестиційно-інноваційних процесів у регіоні, визначити основні досягнення та проблеми;
- запропонувати концептуальну модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки в умовах змін.

Об'єкт дослідження – процес активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах рецесії.

Предмет дослідження – теоретичні та прикладні аспекти, методи й механізми активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах рецесії.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дослідження обраної проблематики стали основні положення економічної теорії та регіональної економіки, наукові праці учених з проблем теорії та практики управління регіональним інвестиційно-інноваційним розвитком в умовах рецесії.

У процесі дослідження для досягнення поставленої мети застосовано такі загальнонаукові методи, як: *узагальнення та систематизації* – для узагальнюючої характеристики економічних процесів регіонального інвестиційно-інноваційного розвитку (підрозділ 1.1); *класифікації* – для розгляду складових системи активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах рецесії; *структурно-логічного аналізу* – для систематизації методичних підходів

дослідження інвестиційної привабливості регіонів, інноваційної сприйнятливості, інвестиційної та інноваційної активності регіонів; *стратегічного аналізу* – для обґрунтування моделі стратегічного планування активізації інвестиційно-інноваційного розвитку регіону в умовах рецесії; *статистичного аналізу, а саме кореляційно-регресійного аналізу* – для дослідження взаємозалежності показників інвестиційно-інноваційного розвитку регіону.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, нормативні документи центральних органів державної влади, дані Державної служби статистики України, дані зарубіжної офіційної статистики, звіти міжнародних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливого для економіки України завдання теоретико-методичного обґрунтування процесу активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах рецесії, зокрема:

вперше:

- запропоновано науково-методичні підходи та відповідний економічний інструментарій оцінювання міжрегіональних диспропорцій щодо залучення інвестицій та впровадження інновацій на основі поєднання методик інтегрального та рейтингового діагностування, що дозволяє здійснювати як часткове так і комплексне оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційного забезпечення регіонального розвитку, формувати рейтинги регіонів за окремими ознаками, оцінювати дієвість регіональної політики;

удосконалено:

- результати кореляційно-регресійного аналізу інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці, що на відміну від традиційних підходів розглядаються без урахування впливу інфляційної складової та дозволяють виявити реальні співвідношення та взаємозалежності між інноваційними витратами, капітальними, іноземними інвестиціями та ВВП;

- рейтинги інвестиційно-інноваційного забезпечення розвитку економіки регіонів України, що на відміну від існуючих, диференційовано за такими групами показників: інвестиційна привабливість, інвестиційна активність, інноваційна сприйнятливість й інноваційна активність;

- концептуальну модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки в умовах змін, що на відміну від усталених, передбачає органічне поєднання стабільних, умовно-змінних та адаптивних складових які водночас забезпечують стабільні умови, орієнтири та критерії реалізації інвестиційно-інноваційної політики на всіх рівнях, а з іншого – дозволяють адаптувати стратегію до змінних умов середовища та унікальних потреб та ситуацій у регіонах.

дістали подальшого розвитку:

- оцінка структурно-динамічних характеристик інвестиційно-інноваційних процесів в умовах рецесії та розроблені на цій підставі пропозиції щодо активізації інвестиційно-інноваційної діяльності з використанням іноземного досвіду;

- комплексна оцінка сучасного стану інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні за економічними показниками регіонів, що дозволяє визначити рівень

розвитку та регіональний рейтинг;

- результати секторального аналізу інвестиційно-інноваційних процесів у регіоні та виявлені резерви підвищення ефективності використання потенціалу окремих галузей та секторів економіки, що в умовах рецесії здатні забезпечити стабілізацію економіки регіону та перехід на шлях інноваційного розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах рецесії.

Вищевказані рекомендації використовуються у практичній діяльності Миколаївського обласного фонду розвитку і підтримки громадських ініціатив (довідка № 46 від 14.02.2018 р.); Регіонального фонду підтримки підприємництва в Миколаївській області (довідка № 16/65 від 22.06.2016 р.); ДП «ВО ПМЗ ім. О.М. Макарова» (довідка № 124/455 від 08.05.2019 р.); Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій (довідка № 11 від 22.02.2019 р.); у науково-навчальному процесі Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (довідка № 97 від 22.02.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі результати, викладені в дослідженні, отримані автором самостійно, з наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті результати й положення, які отримані автором особисто. Особистий внесок автора в публікаціях, виконаних у співавторстві, конкретизовано в списку опублікованих праць в авторефераті.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідалися й одержали схвалення на міжнародних науково-практичних конференціях зокрема «Сучасні напрями розвитку ринкової економіки на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості», (6 квітня 2018 р., м. Запоріжжя); «Молодь, освіта, наука 2018», (17 травня 2018 р., м. Первомайськ); «The Formation of a Modern Competitive Environment: Integration and Globalization», (May 25, 2018. Greenwich, UK: Baltija Publishing); «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євро інтеграційної стратегії», (9 листопада 2018 р., м. Миколаїв).

Публікації. Основні наукові положення, висновки та результати дослідження викладено в 11 наукових працях, з яких: 7 – статті в наукових фахових виданнях (у т. ч. 7 – у наукових фахових виданнях, що входять до наукометричних баз), 4 – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій – 6,48 д. а., 3,02 д. а. з яких належать особисто автору.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (у першому розділі 59 найменування, у другому – 15 найменувань і у третьому – 26 найменування), 6 додатків. Повний обсяг дисертації становить 196 сторінок, з них основний текст 152 – сторінок, анотація – 15 сторінок, список використаних джерел 10 – сторінок, додатки – 19 сторінок. Робота містить 17 таблиць та 23 рисунки на 40 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – **«Теоретико-методичні аспекти дослідження інвестиційно-інноваційних процесів в сучасних умовах»** - узагальнено теоретичні підходи до розкриття сутності, інституційних важелів та факторів активізації інвестиційно-інноваційних процесів; досліджено теоретичний концепт впливу рецесії на регіональні інвестиційно-інноваційні процеси; систематизовано методичні підходи до оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості регіонів.

Грунтуючись на системному підході, було визначено, що стратегія активізації інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів застосовує всі основні функції управління, включаючи планування, прогнозування, організацію, мотивацію, контроль за певними адміністративними процедурами. Існує багато різних перешкод розвитку цього процесу, таких як трансформаційний період в економіці України, постійний процес структурної перебудови економіки, стан динамічного і турбулентного характеру генезису конкурентної ринкової сфери. Цей процес диктує необхідність інноваційного способу відновлення вітчизняних підприємств, сприяє економічному і соціальному розвитку країни. Сучасна економіка України вимагає радикальних структурних змін за рахунок формування та впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку регіонів.

В реаліях склалася така ситуація, яка вимагає пошуку нового стратегічного бачення, постановку поточних завдань, розробку стратегічних альтернатив, стратегічного аналізу тощо. Стратегія активізації інноваційного та інвестиційного розвитку є частиною стратегічного розвитку всього процесу розвитку промислового підприємства, що характеризується функціональними схемами та інструментами. Зокрема, управлінський аналіз інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства систематично використовує традиційні та нові методи фінансово-економічних розрахунків (інвестиційний, маркетинговий та фінансовий та інвестиційний аналіз) та розглядає критерії ефективності активізації інноваційного та інвестиційного розвитку навколо чотирьох сторін стратегічного управління (механізм внутрішньої координації, система стимулювання, інформаційна система, структура прийняття рішень).

Доведено, що ефект від активізації інноваційно-інвестиційного потенціалу полягає в прискорення зростання продуктивності регіонів, структурних зрушень, сприянні перерозподілу ресурсів на перспективні напрями суспільно-економічного розвитку; поліпшення статусу України в глобальній економіці та підвищенні її національної конкурентоспроможності.

На підставі проведених досліджень систематизовано методичні підходи та обґрунтовано економічний інструментарій оцінювання інвестиційно-інноваційних процесів у регіонах, що базується на поєднанні рейтингового та системного підходів і дозволяє здійснювати як часткове так і комплексне оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційного забезпечення

регіонального розвитку, формувати рейтинги регіонів за окремими ознаками, оцінювати дієвість регіональної політики.

У другому розділі – **«Економічна діагностика інвестиційно-інноваційних процесів в регіонах»** – здійснено оцінку впливу рецесії на ступінь активності інвестиційно-інноваційних процесів в умовах відкритої господарської системи, досліджено міжнародний досвід та національні реалії, проведено секторальний аналіз інвестиційно-інноваційних процесів в регіонах, визначено основні досягнення та проблемні аспекти, здійснена економічна діагностика міжрегіональних диспропорцій щодо залучення інвестицій та впровадження інновацій в умовах динамічного макроекономічного середовища.

Доведено, що в сучасних умовах, для яких характерними є структурні економічні, соціальні та організаційні трансформації регіональних економічних систем, що відбуваються на тлі інтеграційного поступу України у європейське економічне співтовариство та водночас національної економічної рецесії, базовими інструментами забезпечення економічного зростання та вирішення широкого кола регіональних проблем є активізація інвестиційно-інноваційних процесів. При цьому, саме інноваційна орієнтація інвестицій повинна стати стратегічним базисом забезпечення конкурентоспроможності, інструментом подолання рецесивних процесів та найдієвішим засобом адаптації до змінних умов глобального середовища на основі виваженої інвестиційно-інноваційної політики, що здатна забезпечити перехід до інноваційної моделі розвитку, яка відповідатиме не тільки вимогам сучасності (у контексті сталого розвитку) а також основним трендам майбутніх соціально-економічних, геополітичних та екологічних змін.

Проведений аналіз інвестиційно-інноваційного забезпечення розвитку національної економіки показав, що процес залучення інвестицій в економіку регіонів суттєво загальмований впливом економічної рецесії, відсутністю політичної стабільності, що суттєво обмежує можливості щодо прогнозування довгострокової окупності капітальних вкладень, процесами виведення людського капіталу та незрозумілими перспективами розвитку внутрішніх ринків. Водночас динаміка інноваційної активності підприємств протягом останніх 7 років свідчить про недостатній рівень інноваційного забезпечення та збереження екстенсивної, ресурсорієнтованої моделі розвитку національної економіки.

На підставі проведеного кореляційно-регресійного аналізу встановлено недостатній рівень взаємозв'язків між інвестиційними та інноваційними процесами в національній економіці. Доцільно зазначити, що кореляційно-регресійний аналіз здійснювався на основі показників, перерахованих за курсом НБУ у доларах США за період 2007-2017 років. За результатами проведеного аналізу отримано наступне рівняння регресії:

$$y = -0,22x_1 + 0,66x_2 + 0,60x_3$$

де, y – обсяг інноваційних витрат в економіці України, млн. дол. США

x_1 – ВВП України, млн.дол. США;

x_2 – капітальні інвестиції, млн. дол. США

x_3 – іноземні інвестиції, млн. дол. США.

Отримані коефіцієнт множинної кореляції рівняння ($R=0,92$; $R^2= 0,85$) та перевірка істотності залежності за критерієм Фішера ($F_{ст} = 16,1 > F_{кр} = 15$) свідчать про адекватність отриманої моделі та наявність істотних кореляційних залежностей між аналізованими параметрами.

Отримане рівняння регресії показало, що протягом 2007-2017 років характерним є обернений зв'язок між ВВП та інноваційними витратами підприємств та несуттєві зв'язки між інноваційними витратами й іноземними інвестиціями, що підтверджує недостатню ефективність національної політики у сфері стимулювання інвестицій в інноваційний розвиток вітчизняних підприємств. Такі тенденції є протилежними до тих, що спостерігаються в країнах ЄС, де саме активна інвестиційно-інноваційна діяльність та державні вкладення у науку й технології у період економічної рецесії 2008-2013 років стали одним з визначальних детермінантів її подолання.

З метою визначення ступеню наявних диспропорцій у сфері інвестиційно-інноваційних процесів у регіонах, виявлення основних причин та формування відповідних механізмів їх подолання, обґрунтовано та запропоновано до використання систему відповідних показників та критеріїв, що передбачають виокремлення таких складових: інвестиційна привабливість та інноваційна сприйнятливість (індикатори умов), інвестиційна активність та інноваційна активність (індикатори результатів). Результати оцінювання інвестиційно-інноваційних процесів за кожною групою індикаторів дозволить виокремити мотиватори та регресори інвестиційних та інноваційних процесів у регіонах, а зіставлення окремих індикативних груп – ефективність використання наявного потенціалу.

Проведено порівняльний аналіз інвестиційно-інноваційних процесів у розрізі регіонів України за напрямками: інвестиційна привабливість, інвестиційна активність, інноваційна сприйнятливість й інноваційна активність та побудовано на цій основі відповідні рейтинги.

На основі отриманих стандартизованих індикаторів та відповідних показників здійснено розрахунок інтегрального індексу інвестиційної привабливості регіонів України у 100-бальній шкалі, що характеризує ступінь відхилення зваженої оцінки інвестиційного клімату у регіонах від еталонного значення, що може бути досягнуто в сучасних умовах розвитку національної економіки. У табл. 1 наведено стандартизовані значення та інтегральні оцінки показників інвестиційного клімату регіонів у 2017 році.

За результатами аналізу визначено відносну конвергентність показників інвестиційної привабливості регіонів України, що забезпечується за рахунок зважування певних недоліків окремими ресурсними, логістичними чи економічними перевагами та значною залежністю від макроекономічних чинників. Найвищий показник досягнуто у Київській області (90), а найнижчий рівень інвестиційної привабливості у Луганській області (41), що є природним у сучасних умовах військових дій. Крім того, отримані рейтингові показники свідчать, що перша десятка областей для яких характерною є висока інвестиційна привабливість (Дніпропетровська, Харківська, Львівська, Одеська, Запорізька, Полтавська) водночас займають високі позиції рейтингу інноваційної

сприйнятливості через порівняно вищу концентрацію у цих регіонах підприємств переробної промисловості, вищих навчальних закладів та наукових установ.

Таблиця 1

Стандартизовані значення та інтегральний показник інвестиційної привабливості у розрізі регіонів України

Регіони	Валовий регіональний продукт у розрахунку на душу населення, (a ₁)	Товарооборот внутрішнього ринку (a ₂)	Розвиток транспортної інфраструктури (a ₃)	Трудові ресурси (a ₄)	Розвиток підприємництва (a ₅)	Інтегральний показник (A)	Зміна по відношенню до попереднього періоду, %
						$A = \sum_{i=1}^5 a_i \times 0.2$	
Вінницька	57	67	29	95	47	69	0,1
Волинська	42	77	21	87	51	64	0,4
Дніпропетровська	93	91	46	97	76	87	-1,0
Донецька	40	24	20	88	26	54	-1,8
Житомирська	47	70	24	95	42	64	1,0
Закарпатська	32	60	16	92	29	57	-1,5
Запорізька	74	88	37	94	69	78	1,4
Івано-Франківська	46	76	23	91	36	64	-0,9
Київська	91	99	46	94	99	90	-0,1
Кіровоградська	58	73	29	91	51	68	-0,9
Луганська	18	12	9	100	13	41	0,1
Львівська	56	75	28	92	53	75	-0,3
Миколаївська	62	77	31	96	59	69	0,5
Одеська	62	100	31	92	61	75	-0,5
Полтавська	100	69	50	92	61	78	-0,1
Рівненська	42	61	21	96	35	58	-1,1
Сумська	51	66	26	95	46	64	0,0
Тернопільська	36	59	18	89	30	59	-0,6
Харківська	70	98	35	96	60	81	0,2
Херсонська	45	78	23	95	43	60	-0,3
Хмельницька	47	64	23	90	44	64	0,6
Черкаська	59	69	30	95	58	69	0,9
Чернівецька	29	58	14	93	26	59	0,2
Чернігівська	51	66	26	95	46	62	-0,1

Аналіз показників інвестиційної та інноваційної активності дозволив виявити значні територіальні диспропорції, що в кожному окремому випадку пояснюються дією певних чинників, серед яких найбільш визначальними є: рівень виробничого потенціалу регіону, структура господарства, геоеконімічне розміщення.

У якості об'єкта більш глибокого економічного аналізу нами обрано Дніпропетровську область, як регіон, що наразі виступає одним з локомотивів розвитку національної економіки та характеризується значним інвестиційно-інноваційним потенціалом. На основі проведеного аналізу, побудовано профіль інвестиційно-інноваційного середовища області, що характеризує основні порівняльні переваги та недоліки Дніпропетровської області у 100-бальній шкалі (рис. 1).

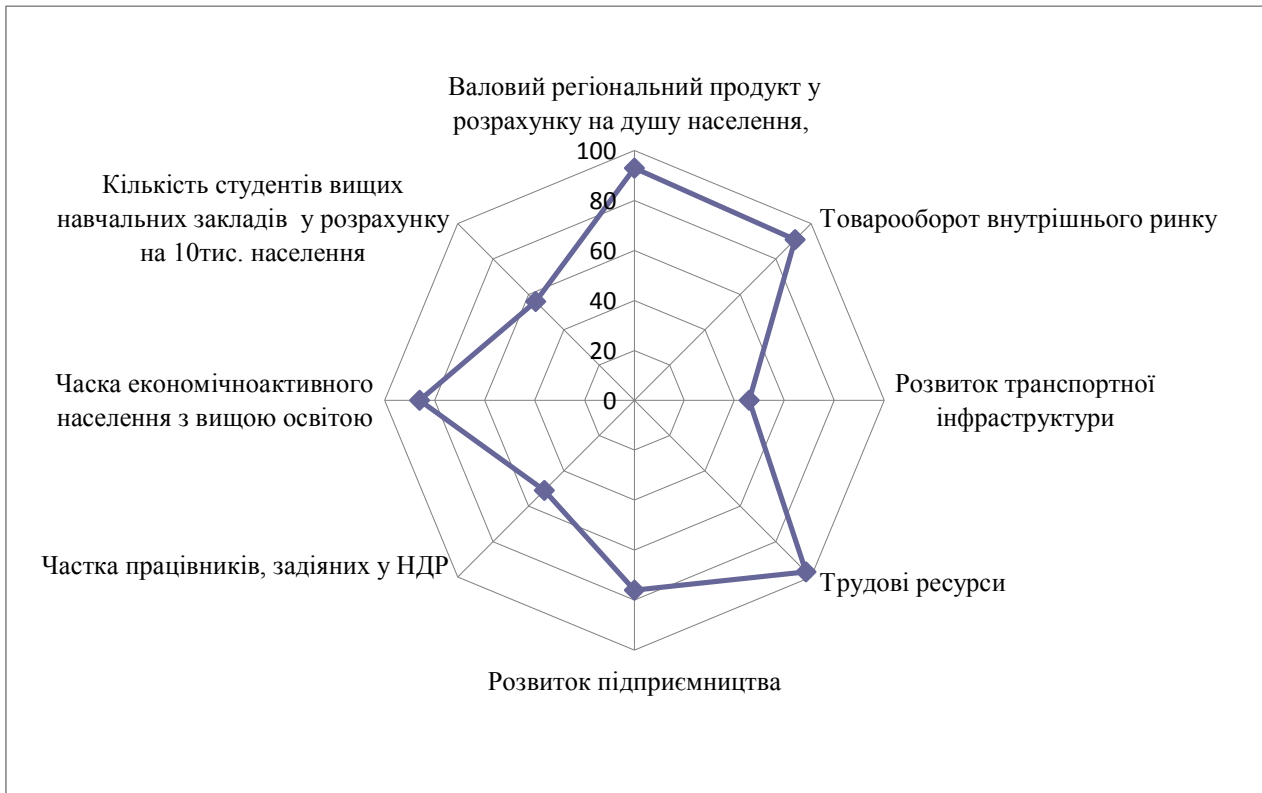

Рис. 1. Профіль інвестиційно-інноваційної привабливості Дніпропетровської області у 2017 році

Як бачимо, більшість показників інвестиційно-інноваційної привабливості Дніпропетровщини характеризуються близьким до еталонного значення показниками. На рис. 2 проілюстровано показники впровадження інновацій на промислових підприємствах Дніпропетровщини у динаміці.

Здійснено секторальний аналіз інвестиційних та інноваційних процесів у Дніпропетровській області, як у регіоні що займає провідні позиції у рейтингу за всіма складовими оцінювання. На підставі проведеного аналізу встановлено, що наразі інвестиційно-інноваційні процеси у регіоні здійснюються переважно у рамках «розумної спеціалізації», згідно з якою основу інноваційного зростання забезпечують насамперед види економічної діяльності, що мають найвищі переваги для розвитку в даному регіоні. Зокрема, у досліджуваному регіоні такими видами економічної діяльності виступають насамперед: машинобудування, хімічна та харчова промисловість у які спрямовано значну частку капітальних й іноземних інвестицій та які демонструють найвищий рівень інноваційної активності. Разом з цим, наявного рівня інноваційної активності не достатньо для розвитку експортного потенціалу вказаних галузей через що регіон

продовжує експортувати переважно продукцію первинної обробки: сталь чавун та корисні копалини.

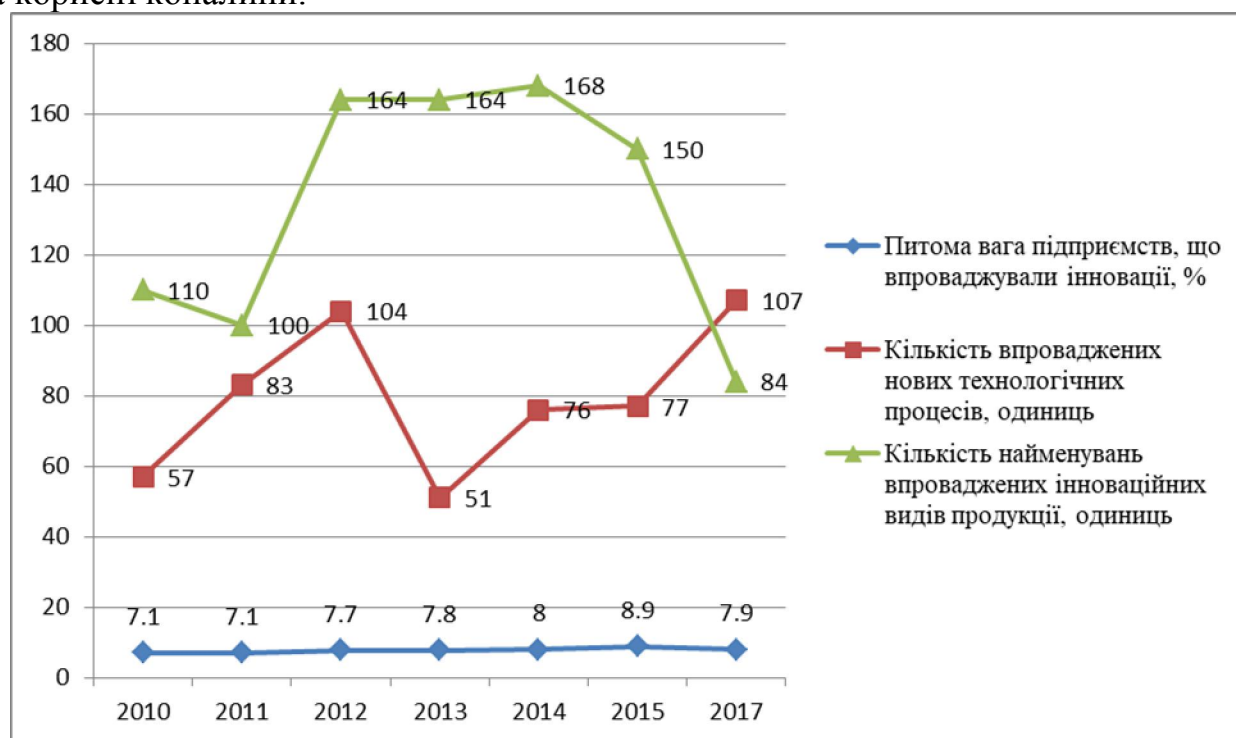

Рис. 2. Динаміка показників впровадження інновацій на промислових підприємствах Дніпропетровської області

Обґрунтовано, що важливим аспектом забезпечення ефективного розвитку інвестиційно-інноваційних процесів у регіоні є розроблення регіонального антикризового та адаптаційного механізму, що сприятиме певному пом'якшенню чи частковій нейтралізації макроекономічних загроз та забезпеченню стабільності економічних процесів у регіоні із використанням всіх доступних інструментів місцевого самоврядування: місцеві бюджети, рішення громад, регіональні гарантії, державні закупівлі тощо.

У третьому розділі – «Удосконалення системи управління інвестиційно-інноваційними процесами в умовах рецесії» – досліджено стратегічні імперативи інституційного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів в умовах рецесії; окреслено сучасні моделі інвестиційно-інноваційних процесів на мікро-, мезо-, макро- рівнях; удосконалено організаційно-управлінські механізми забезпечення активізації інвестиційно-інноваційних процесів в умовах рецесії.

Доведено, що важливими детермінантами економічного оздоровлення та залучення інвестицій у розвиток інновацій є розроблення ефективної інвестиційної стратегії, що визначатиме базові умови, пріоритети і відповідні їм інституційні механізми, спрямовані на комплексний перехід народного господарства до моделі інноваційного розвитку.

Систематизовано концептуальні основи стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки, яка в умовах стратегічних змін, повинна одночасно поєднувати компоненти, що забезпечують стабільний та безперервний розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності у контексті сталого

зростання економіки та змінні, що покликані сприяти адаптації інвестиційно-інноваційних процесів до зовнішніх можливостей, викликів або перешкод. До стабільних складових, що мають бути незмінними впродовж тривалого часу (як найменше до закінчення строку реалізації стратегії) включено: головні пріоритети інвестиційно-інноваційної діяльності, що виступатимуть головними критеріями прийняття рішень на всіх рівнях управління інвестиційно-інноваційними процесами; нормативно-правова база, розроблена з урахуванням максимального наближення до правових засад у країнах ЄС; інституційне забезпечення. Умовно-змінними складовими визначено інвестиційну та інноваційну стратегії, що у залежності від ринкових умов, рівня досягнутого потенціалу та впливу зовнішніх чинників можуть розроблятися в альтернативних варіантах. До адаптивних складових інвестиційно-інноваційної стратегії віднесено механізми забезпечення реалізації стратегії, що можуть включати певний перелік фінансових, економічних та організаційних інструментів регулювання які застосовуються з огляду на стан економіки та умови здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності з метою скеровування процесів у напрямку, необхідному для реалізації стратегічних цілей.

На основі проведених досліджень та синтезу стратегічних засад інвестиційної й інноваційної діяльності, запропоновано розглядати інвестиційно-інноваційну стратегію регіону як довгострокову модель ефективної взаємодії між суб'єктами інвестиційного та інноваційного середовища регіону, що забезпечує цілеспрямоване залучення інвестицій в інноваційну сферу для досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку та забезпечення конкурентоздатності економіки у довгостроковій перспективі.

Доведено, що запорукою ефективного узгодження інтересів всіх учасників інвестиційно-інноваційного процесу, спрямованого на конкурентний розвиток як країни в цілому, так і окремих соціально-економічних систем є виявлення та моделювання процесів взаємодії суб'єктів інноваційних процесів та інвесторів, а також об'єднання організаційних, інформаційних, фінансових, трудових ресурсів держави та бізнесу спільними цілями. Обґрунтовано узагальнену модель здійснення інвестиційно-інноваційних процесів, що визначає роль, функції основних суб'єктів, а також напрямки їх взаємодії для досягнення визначеного результату. Наголошено, що ефективність та інтенсивність інвестиційно-інноваційних процесів, що здійснюються у рамках моделі залежать від дієвості інвестиційно-інноваційної політики на макро- та мезорівнях.

Зроблено припущення, що важливим елементом формування інвестиційно-інноваційної політики в умовах економічної рецесії є визначення базових галузей, що можуть забезпечити швидкі економічні результати для виходу регіону з економічної кризи. При цьому, в умовах девальвації національної валюти пріоритетними є саме експортно-орієнтовані види діяльності, що дозволяють залучати кошти в іноземній валюті, підтримуючи тим самим платіжний баланс. З метою оптимізації моделі управління інвестиційно-інноваційними процесами у регіоні на основі вибору пріоритетних видів економічної діяльності та розроблення диференційованих стратегій виходу з економічної кризи й «дорожньої карти» переходу на інноваційну модель розвитку

запропоновано відповідні методичні підходи, що базуються на використанні інструментарію стратегічного позиціонування та дозволяють групувати види економічної діяльності (сектори економіки, галузі) на основі двох критеріїв – їх експортного та технологічного потенціалу.

Проведено апробацію авторської моделі визначення інвестиційно-інноваційних пріоритетів регіону в умовах рецесії на прикладі Дніпропетровської області. За результатами розрахунків, визначено, що поточними «локомотивами» розвитку економіки є традиційні для регіону види економічної діяльності: видобуток металевих руд, інших корисних копалин та розроблення кар'єрів, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування, металургія, виробництво коксу та коксопродуктів. Це провідні галузі, що в умовах економічної рецесії за рахунок потужного експортного та виробничого потенціалу забезпечують стабілізацію економіки регіону та забезпечення соціально-економічного розвитку. Стратегічними пріоритетами інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств даного сектору є впровадження нових, ресурсозберігаючих технологій, технологічне переозброєння та захист частки на міжнародному ринку. Окремої регіональної підтримки потребують види економічної діяльності, що відносяться до 3-го, 4-го та 5-го рівнів технологічного укладу, проте на даному етапі не здійснюють вагомого впливу на формування ВДВ регіону та його експортного потенціалу. До цього сектору відносяться: машинобудування, хімічна промисловість, виробництво машин і устаткування, виробництво фармацевтичних препаратів. Поєднання маркетингових інструментів та організаційне сприяння залученню інвестицій в дані види економічної діяльності сприятимуть розвитку та розширенню виробничих потужностей вказаних виробництв.

Обґрунтовано основні напрямки удосконалення організаційно-управлінських механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів, серед яких в умовах рецесії найбільш перспективними вважаються активізація механізмів корпоратизації та державно-приватного партнерства. Розглянуто особливості та основні проблеми процесів корпоратизації в сучасних умовах, а також напрямки подолання перешкод на рівні регіону, що дозволять залучити додаткові інвестиційні ресурси, зокрема іноземний капітал та спрямувати їх в інноваційну сферу.

Досліджено сучасний стан та основні напрямки реалізації державно-приватного партнерства на рівні регіонів, визнано недостатній рівень використання даного інструменту оптимізації управління інвестиційно-інноваційними процесами. Зазначено, що важливою умовою формування інтеграційного партнерства суб'єктів інвестиційно-інноваційної діяльності регіону (державних і регіональних органів, освіти і науки та бізнесу) є не тільки визнання державно-приватного партнерства у якості важливої системи утворюючої складової регіональних інвестиційно-інноваційних процесів на регіональному та програмному рівнях, а також розроблення дієвих інструментів його реалізації, що враховувало б інтереси кожної із сторін, уникаючи при цьому диктату, надмірної бюрократизації, корупції та монополізму.

Варто визнати, що наразі процес побудови ефективної взаємодії між владою, бізнесом, освітою і наукою на засадах державно-приватного партнерства перебуває у зародковому стані, що зумовлює актуальність науково-практичного пошуку в цьому напрямку та розроблення ефективних моделей такої співпраці, зокрема на регіональному рівні. Запропонована автором системна функціональна управління інвестиційно-інноваційними процесами складається з таких елементів: суб'єкти, функції, цілі та принципи, методи та інструменти регулювання (рис. 3).

Рис. 3. Функціональна модель організації інвестиційно-інноваційних процесів регіону на засадах державно-приватного партнерства

Цілі державно-приватного партнерства розкривають його мету, ідентифікуючи конкретні кінцеві показники та терміни реалізації мети за кожним конкретним інвестиційно-інноваційним проектом. Як свідчить практика, запорукою успішної реалізації проектів державно-приватного партнерства в інвестиційно-інноваційній сфері є насамперед політична підтримка подібного співробітництва з боку уряду, зацікавленість та політична воля регіональних органів влади, які не тільки визнають ключову роль проголошують та їх пріоритетність в забезпеченні сталого розвитку, а й створюють всі необхідні для цього організаційні, адміністративні та фінансові умови.

Обґрунтовано функціональну модель реалізації проектів державно-приватного партнерства на рівні регіону, застосування якої може стати одним з дієвих інструментів реалізації стратегії економічного розвитку регіонів в умовах рецесії та вирішення ряду складних соціальних й екологічних проблем на основі акумулювання обмежених фінансових ресурсів та їх спрямування у перспективні та суспільно-значущі інноваційні проекти за принципом паритетної участі, розподілення ризиків та поєднання зусиль влади, бізнесу, освіти і науки у єдину синергетичну систему економічного розвитку.

Нами розглянуто досвід державного підприємства «Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод імені О.М. Макарова» щодо реалізації проектів державно-приватного партнерства в інвестиційно-інноваційній сфері. Встановлено, що на Південмаші неможливо залучення інвестицій в розвиток підприємства за винятком прямих фінансових трансферів з боку держави. Причин такого становища декілька. По-перше, для залучення інвестицій державне підприємство не має можливості гарантувати повернення інвестицій за рахунок свого власного майна, так як майно знаходиться у власності фонду державного майна, а не у власності самого державного підприємства. По-друге, пряма інвестиція від третіх осіб в розвиток державного підприємства означає отримання третіми особами частини прав на власність державного підприємства, а це прямо суперечить сутності державного підприємства, повноцінним власників якого є держава.

Слід зазначити, що у державних підприємств ще існують дві можливості для залучення інвестицій для інноваційного розвитку – це або комерційні кредити, або отримання коштів за рахунок аренди. Ці можливості є, але фактично вони не працюють. Так, для забезпечення кредитів державне підприємство повинно мати державну гарантію (тобто такий кредит повинен бути врахований при формуванні видатків державного бюджету), або підприємство повинно забезпечити повернення цього кредиту за рахунок розміщення депозиту у банку-кредитору, або передати під заставу високоликвідне майно. Тобто саме ті складські запаси та рухоме майно, що безпосередньо використовується у виробництві. У випадку з передачею майна в аренду підприємство безпосередньо отримує тільки 25% від суми аренди.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретико-методичне узагальнення й нове вирішення важливого для економіки України завдання активізації регіональної інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах рецесії. У процесі вирішення завдань сформовано ряд висновків теоретичного, науково-методичного та прикладного характеру, а саме:

1. Узагальнено теоретичні підходи до розкриття сутності, інституційних важелів та факторів активізації інвестиційно-інноваційних процесів. Інновація - це процес, за допомогою якого нові ідеї генерують економічну та соціальну цінність. Активізація інвестиційно-інноваційних процесів сприяє досягненню економічних і продуктивних можливостей, пов'язаних з інвестиціями в дослідження, і пропонує ключовий шлях до розробки нових інструментів і підходів для вирішення основних соціальних проблем і підвищення якості життя. Також це процес перетворення ідей в цінність – у вигляді нових і вдосконалених продуктів, послуг і підходів. Він часто спирається на НДДКР і може включати комерціалізацію, хоча технологія є спільним джерелом інновацій, інновації також можуть бути впливають з розробок в області дизайну, бізнес-моделей і механізмів надання послуг.

2. Досліджено теоретичний концепт впливу рецесії на регіональні інвестиційно-інноваційні процеси. Виявлено, що виклики сьогодення, включаючи зміну клімату, стале управління ресурсами, глобальну бідність і міжнародний тероризм, – просто не можуть бути вирішені без інвестиційно-інноваційних процесів. Влада повинна сприяти розвитку таких процесів в регіонах з метою досягнення амбітних цілей росту економіки і забезпечення більш ефективних і стійких державних послуг, адже регіональні інвестиційно-інноваційні процеси забезпечують значні економічні вигоди. Приблизно половина росту продуктивності у передових за економікою країнах світу, що передували фінансовій кризі 2008 року, пояснювалися впровадженням інновацій, і вони очевидні: інноваційний бізнес зростає вдвічі швидше і фірми-інноватори стійкіші в період економічних потрясінь.

3. Систематизовано методичні підходи до оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості регіонів. Політика залучення інвестицій в регіони визначається як один з основних факторів, що впливає не тільки на ефективність економічного зростання, а й на зміст і форму вступу України у світову економічну систему. Інвестиційна привабливість регіону є віртуальною концепцією, оскільки бажана форма не завжди відповідає дійсності. Оцінюючи інвестиційну привабливість конкретного регіону, рейтингові методики враховують не тільки природний і виробничий потенціал, наявність трудових і фінансових ресурсів, але й оцінки політичної ситуації в регіоні, рівень корумпованості, судовий захист підприємництва на території тощо.

4. Здійснено кореляційно-регресійний аналіз впливу іноземних, капітальних інвестицій та ВВП на активність інноваційної діяльності без урахування інфляційної складової, встановлено недостатній рівень взаємозв'язків між досліджуваними явищами у національній економіці. Отримане рівняння

регресії показало, що протягом 2007-2017 років характерним є обернений зв'язок між ВВП та інноваційними витратами підприємств та несуттєві зв'язки між інноваційними витратами й іноземними інвестиціями, що підтверджує не достатню ефективність національної політики у сфері стимулювання інвестицій в інноваційний розвиток вітчизняних підприємств та протилежність такого напрямку розвитку економіки провідним тенденціям, характерним для Європейських країн. Україна розвивається у парадигмі сировинно-орієнтованої економіки, що становить значні перешкоди для швидкого виходу з рецесії, забезпечення економічного зростання та конкурентоспроможності на світових ринках.

5. Проведений аналіз структурно-динамічних змін інвестиційно-інноваційного забезпечення розвитку національної економіки показав, що в умовах рецесії знижуються насамперед обсяги інноваційної діяльності підприємств внаслідок скорочення обсягів вільних фінансових ресурсів на ринку, зниження обсягів іноземних інвестицій та доходів підприємств. Першочерговими пріоритетами стають капітальні інвестиції, спрямовані на підтримання матеріально-технічної бази та екстенсивного зростання, що дає змогу отримати додаткові доходи у короткостроковій перспективі. Крім того, суттєвими перешкодами для активізації інноваційної діяльності та залучення іноземних інвестицій виступають: відсутність політичної стабільності, що суттєво обмежує можливості щодо прогнозування довгострокової окупності капітальних вкладень, активізація процесів еміграції людського капіталу та незрозумілі перспективи розвитку внутрішніх ринків. Запропоновано активізувати роль держави у формуванні інвестиційно-інноваційного потенціалу на основі удосконалення нормативно-правового забезпечення, визначення цільових пріоритетів та їх активного стимулювання, розвиток науки та технологій, забезпечуючи при цьому інвестиційну й інноваційну безпеку економічних процесів та гарантування національних інтересів.

6. На підставі проведених досліджень обґрунтовано науково-методичні підходи та обґрунтовано економічний інструментарій оцінювання інвестиційно-інноваційних процесів у регіонах, що базується на поєднанні рейтингового та системного підходів і дозволяє здійснювати як часткове так і комплексне оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційного забезпечення регіонального розвитку, формувати рейтинги регіонів за окремими ознаками, оцінювати дієвість регіональної політики.

7. Базуючись на запропонованих автором методичних підходах, проведено порівняльний аналіз інвестиційно-інноваційних процесів у розрізі регіонів України за напрямками: інвестиційна привабливість, інвестиційна активність, інноваційна сприйнятливість й інноваційна активність та побудовано на цій основі відповідні рейтинги. За результатами аналізу визначено відносну конвергентність показників інвестиційної привабливості регіонів України, що забезпечується за рахунок зважування певних недоліків окремими ресурсними, логістичними чи економічними перевагами та значною залежністю від макроекономічних чинників. Найвищий показник досягнуто у Київській області (90), а найнижчий рівень інвестиційної привабливості у Луганській області (41),

що є природним у сучасних умовах військових дій. Крім того, отримані рейтингові показники свідчать, що перша десятка областей для яких характерною є висока інвестиційна привабливість (Дніпропетровська, Харківська, Львівська, Одеська, Запорізька) водночас займають високі позиції рейтингу інноваційної сприйнятливості через порівняно вищу концентрацію у цих регіонах підприємств переробної промисловості, вищих навчальних закладів та наукових установ. Аналіз показників інвестиційної та інноваційної активності дозволив виявити значні територіальні диспропорції, що в кожному окремому випадку пояснюються дією певних чинників, серед яких найбільш визначальними є: рівень виробничого потенціалу регіону, структура господарства, гео економічне розміщення.

8. Проведений секторальний аналіз інвестиційно-інноваційного розвитку Дніпропетровської області показав, що наявний у регіоні потужний інвестиційно-інноваційний потенціал в умовах загально економічної рецесії, що характерна для економіки України в останні роки, на жаль використовується недостатньо ефективно. Окремі регіональні ініціативи хоча і мають позитивне значення для формування сприятливого інвестиційного клімату регіону, в умовах загального зниження ділової активності та відповідної мотивації щодо довгострокового розвитку на макрорівні, не здійснюють суттєвого впливу на інвестиційно-інноваційну активність підприємств. Недостатньо також використовується інноваційний потенціал малого бізнесу та підприємств сфери послуг. Постає завдання щодо реформування системи управління інвестиційно-інноваційним розвитком регіону на основі запровадження нової якості регіональної політики у цій сфері, розроблення дієвих мотиваційних та антикризових механізмів регулювання інвестиційно-інноваційних процесів, що враховують специфіку та основні пріоритети розвитку базових галузей.

9. Удосконалено концептуальні підходи та модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки, яка в умовах стратегічних змін, повинна одночасно поєднувати компоненти, що забезпечують стабільний та безперервний розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності у контексті сталого зростання економіки та змінні, що покликані сприяти адаптації інвестиційно-інноваційних процесів до зовнішніх можливостей, викликів або перешкод. До стабільних складових, що мають бути незмінними впродовж тривалого часу (як найменше до закінчення строку реалізації стратегії) включено: головні пріоритети інвестиційно-інноваційної діяльності, що виступатимуть головними критеріями прийняття рішень на всіх рівнях управління інвестиційно-інноваційними процесами; нормативно-правова база, розроблена з урахуванням максимального наближення до правових засад у країнах ЄС; інституційне забезпечення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

1. Нікон Д.Є, Огієнко М.М., Гуріна О.В., Тимченко Н.М. Цілі, принципи та

напрямки трансформації регіональних соціально-економічних систем. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки»*. 2017. № 4. С. 430-439. (0,8 д.а.). (*Index Copernicus*). (Особисто автору належить дослідження особливостей трансформаційних процесів регіональних соціально-економічних систем – 0,2 д.а.).

2. Нікон Д.Є., Михайлов М.С., Румянцев І.В., Бурцев О.В. Регіональні особливості та тенденції інвестиційно-інноваційного розвитку економіки в умовах перманентних кризових явищ. *Український журнал прикладної економіки*. 2017. Т. 2. № 3. С. 132-141. (0,8 д.а.). (*Index Copernicus, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor, InfoBase*). (Особисто автору належить аналіз сучасних тенденцій інвестиційно-інноваційних процесів в умовах кризи – 0,2 д.а.).

3. Нікон Д.Є., Гуріна О.В., Михайлов М.С. Секторальний аналіз активізації регіонального економічного зростання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 4. С. 82-88. (0,56 д.а.). (*Index Copernicus, SIS, Google Scholar*). (Особисто автору належить визначення факторів сприяння економічного зростання в регіоні – 0,2 д.а.).

4. Нікон Д.Є., Бурцев О.В. Оцінка впливу рецесії на ступінь активності інвестиційно-інноваційних процесів. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки»*. 2018. № 2. С. 431-442. (0,96 д.а.). (*Index Copernicus*). (Особисто автору належить визначення факторів сприяння економічного зростання в регіоні – 0,48 д.а.).

5. Нікон Д.Є., Крамаренко І.С., Широков М.А., Білоус О.А. Роль інвестиційного потенціалу у контексті продовольчої безпеки. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки»*. 2018. № 3. С. 433-444. (0,96 д.а.). (*Index Copernicus*). (Особисто автору належить визначення факторів сприяння економічного зростання в регіоні – 0,24 д.а.).

6. Нікон Д.Є., Іртищева І.О., Гуріна О.В., Іщенко О.А. Методичні підходи до оцінки процесів економічного розвитку: національні та регіональні особливості. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 6 (134). С. 10-14. (0,4 д.а.). (*Index Copernicus*). (Особисто автору належить обґрунтування методичних підходів до оцінки процесів економічного розвитку з урахуванням регіоних аспектів – 0,1 д.а.).

7. Нікон Д.Є. Стратегічні імперативи інституційного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів в умовах рецесії. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки»*. 2018. № 4. С. 362-373. (0,96 д.а.). (*Index Copernicus*).

Матеріали конференцій:

8. Нікон Д.Є., Гуріна О.В. Менеджмент відносин з інвесторами: міжнародний, національний та регіональний аспект. *Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні напрями розвитку ринкової економіки на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості»*, (6 квітня 2018 р., м. Запоріжжя). Класичний приватний університет, 2018. С. 11-13. (0,24 д.а.).

(Особисто автору належить дослідження особливостей взаємовідносин з інвесторами з урахуванням регіональних особливостей – 0,12 д.а.).

9. Нікон Д.Є. Економічна діагностика інвестиційно-інноваційних процесів: регіональні особливості. *Міжвузівська студентська науково-практична конференція Молодь, освіта, наука 2018*, (17 травня 2018 р., м. Первомайськ). – Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2018. – С. 46-49. (0,32 д.а.).

10. Нікон Д.Є., Гуріна О.В., Бурцев О.В. Інвестиційна активізація галузей як базис регіонального економічного зростання. *International scientific conference The Formation of a Modern Competitive Environment: Integration and Globalization*, Part I, May 25, 2018. Greenwich, UK: Baltija Publishing. С. 118-121. (0,32 д.а.). (Особисто автору належить аналіз факторів активізації інвестиційних процесів з урахуванням міжрегіональних особливостей – 0,12 д.а.).

11. Нікон Д.Є., Іртищева І.О. Управління інвестиційно-інноваційними процесами в умовах рецесії: національні та регіональні особливості. *II Міжнародна науково-практична конференція «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євро інтеграційної стратегії»*, (9 листопада 2018 р., м. Миколаїв). Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2018. С. 62-63. (0,16 д.а.). (Особисто автору належить дослідження особливостей управління інвестиційно-інноваційними процесами з урахуванням регіональних особливостей – 0,08 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Нікон Д.Є. Активізація регіональних інвестиційно-інноваційних процесів в умовах рецесії. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2019.

Дисертація присвячена формуванню концептуальних засад та розробці теоретичних і прикладних основ процесу активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах рецесії.

Дослідження теоретичних питань активізації інноваційно-інвестиційних процесів становить важливу проблему в сучасній науці. Основною умовою інноваційно-інвестиційного розвитку є активізація інноваційно-інвестиційної діяльності, яка належить до системних питань макро-, мезо- мікро рівнів. Постійна реалізація інвестицій в інновації та інновацій в інвестиціях дає змогу досягти збільшення економічного ефекту, що, в масову характері свого застосування, істотно покращить загальну ситуацію в країні.

Здійснено секторальний аналіз інвестиційних та інноваційних процесів у Дніпропетровській області, як у регіоні що займає провідні позиції у рейтингу за всіма складовими оцінювання. На підставі проведеного аналізу встановлено, що наразі інвестиційно-інноваційні процеси у регіоні здійснюються переважно у рамках «розумної спеціалізації», згідно з якою основу інноваційного зростання

забезпечують насамперед види економічної діяльності, що мають найвищі переваги для розвитку в даному регіоні.

Обґрунтовано функціональну модель реалізації проектів державно-приватного партнерства на рівні регіону, застосування якої може стати одним з дієвих інструментів реалізації стратегії економічного розвитку регіонів в умовах рецесії та вирішення ряду складних соціальних й екологічних проблем на основі акумулювання обмежених фінансових ресурсів та їх спрямування у перспективні та суспільно-значущі інноваційні проекти за принципом паритетної участі, розподілення ризиків та поєднання зусиль влади, бізнесу, освіти і науки у єдину синергетичну систему економічного розвитку.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інвестиційна діяльність, інвестиційно-інноваційний процес, регіональна економічна система, рецесія.

АННОТАЦІЯ

Никон Д.Е. Активизация региональных инвестиционно-инновационных процессов в условиях рецессии. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика – Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2019.

Диссертация посвящена формированию концептуальных основ и разработке теоретических и прикладных основ процесса активизации инвестиционно-инновационной деятельности в условиях рецессии.

Исследование теоретических вопросов активизации инновационно-инвестиционных процессов составляет важную проблему в современной науке. Основным условием инновационно-инвестиционного развития является активизация инновационно-инвестиционной деятельности, относящейся к системным вопросам макро-, мезо- микро уровней. Постоянная реализация инвестиций в инновации и инноваций в инвестициях позволяет добиться увеличения экономического эффекта, в массовую характере своего применения, существенно улучшит общую ситуацию в стране. Целью инновационно-инвестиционной деятельности должно стать обеспечение положительной экономической тенденции за счет взаимоиспользования комплекса «инвестиции-инновации», формирование внутреннего инновационно-инвестиционного потенциала и накопленных ресурсов.

Проведен сравнительный анализ инвестиционно-инновационных процессов в разрезе регионов Украины по направлениям: инвестиционная привлекательность, инвестиционная активность, инновационная восприимчивость и инновационная активность и построено на этой основе соответствующие рейтинги. По результатам анализа определены относительную конвергентность показателей инвестиционной привлекательности регионов Украины, обеспечивается за счет взвешивания определенных недостатков отдельными ресурсными, логистическими или экономическими преимуществами и значительной зависимостью от макроэкономических факторов. Анализ

инвестиционной и инновационной активности позволил выявить значительные территориальные диспропорции, что в каждом отдельном случае объясняются действием определенных факторов, среди которых наиболее определяющими являются: уровень производственного потенциала региона, структура хозяйства, геоэкономическое размещения.

Осуществлен секторный анализ инвестиционных и инновационных процессов в Днепропетровской области, как в регионе занимающий ведущие позиции в рейтинге по всем составляющим оценки. На основании проведенного анализа установлено, что в настоящее время инвестиционно-инновационные процессы в регионе осуществляются преимущественно в рамках «разумной специализации», согласно которой основу инновационного роста обеспечивают прежде всего виды экономической деятельности, которые имеют высокие преимущества для развития в данном регионе.

Обоснованно функциональную модель реализации проектов государственно-частного партнерства на уровне региона, применение которой может стать одним из действенных инструментов реализации стратегии экономического развития регионов в условиях рецессии и решения ряда сложных социальных и экологических проблем на основе аккумуляции ограниченных финансовых ресурсов и их использования в перспективные и общественно - значущие инновационные проекты по принципу паритетного участия, распределения рисков и объединения усилий власти, бизнеса, образования и науки в единую синергичную систему экономического развития.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инвестиционная деятельность, инвестиционно-инновационный процесс, региональная экономическая система, рецессия.

SUMMARY

Nikon D.E. Activation of regional investment and innovation processes in a recession. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.05 – the development of productive forces and the regional economy – Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2019.

The dissertation is devoted to the formation of conceptual foundations and development of theoretical and applied bases of the process of activation of investment and innovation activity in a recession.

Research of theoretical issues of activation of innovation and investment processes is an important problem in modern science. The main condition for innovation and investment development is activation of innovation and investment activity, which belongs to the systemic issues of macro-, meso- and micro levels. Constant implementation of investments in innovation and innovation in investments makes it possible to achieve an increase in the economic effect, which, in the mass character of its application, will significantly improve the overall situation in the country.

The sectoral analysis of investment and innovation processes in the

Dnipropetrovsk region, as in the region that occupies the leading positions in the rating for all components of the assessment, was carried out. On the basis of the analysis, it was established that currently investment-innovation processes in the region are carried out mainly within the framework of "smart specialization", according to which the basis of innovation growth is provided primarily by the types of economic activity that have the highest benefits for development in this region.

The functional model of realization of public-private partnership projects at the regional level is substantiated, application of which can become one of the effective tools for realization of the strategy of economic development of regions in the conditions of recession and solving a number of complex social and environmental problems based on the accumulation of limited financial resources and their focus on promising and socially significant innovative projects on the principle of parity participation, risk sharing and combining the efforts of government, business, education and science into a single synergetic system of economic development.

Key words: innovative activity, investment activity, investment-innovation process, regional economic system, recession.

Підписано до друку 06.05.2019 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 0,9. Зам. № 221. Наклад 100 прим.

Надруковано з готових оригінал-макетів
ФОП Попова Н.М., м. Одеса, вул. Палубна, 9/4. Тел. 777-80-61